

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Siklóssy László*
Cím: *Milyen volt a régi Pest köztisztasága.*
Forrás: *8 órai újság*

Bp.
(Hely)

1926. 7. 18.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Ol)

Osztályozás

Tárgy

614.76

Hely

Idő

"1926"

Személy

Milyen volt a régi Pest köztisztasága

A Deák Ferenc téren szalonkára vadásztak — Az első házi szemétfuvarozó Emmerling János volt — Uccaseprők és uccaöntözők

Buda és Pest az egész világ érdeklődésének középpontjában állott 1686-ban, amikor katonáink töröktől visszafoglalták. Buda és Pest híres városok voltak akkor, de tiszták nem voltak. Budán oly rengeteg volt a törmelék, hogy mindenkinek, aki egy bizonyos mennyiséget kifurovarozott a városból, ingyen házhelyet adtak. Hosszú évek munkája volt, amíg a várost annyira meg lehetett tisztítani, hogy a lassú újraépítés munkája meg legyen kezdhető. Hosszú ideig tartott, amíg meg volt közelíthető más városok köztisztasági állapota, amely mai szemünk előtt szintén nem volt valami dicséretes.

Pedig Budán csak ez nem volt rendjén, amit az emberek alkottak; amit Isten adott, az ellen nem lehetett kifogás. Kitiünő hegyi levegő és portalanság mindig megkülönböztették Budát Pesttől. Pestnek azonban súlyosan kellett fizetnie azért az előnyös fekvésért, amely vásárait oly forgalmasakká és jövedelmezőbbé duzzasztotta. Pestnek ez örökletes baját Széchenyi István még könyvcímnek is megítélte: *A Pesti Por és Sár!*

A pesti port nagynehezen sikerült „leépítenünk”, de azért még maradt belőle izelítő. Nem

egyéb ez, mint az Alföld futóhomokja, amelytől akkor fogunk csak végleg megszabadulni, ha egy erdő vagy kertövel kerítjük be a balparti várost. Ma azonban, amikor köztertek, kövezett utak, állandó locsolás, szakszerű öntözés enyhítik a porveszélyt, el sem tudjuk képzelni a régi Pest porviharait. Miss Porroe, egy a negyvenes években nálunk járt angol írónő — aki egyébként magyarszeretettől lángoló három kötetet írt a *City of the Magyarról* —, úgy ír le egy pororkánt, mint hogyha Libia valamely városáról volna szó: *Idegesen gyors ablakbecsukás mindenütt, menekülés a házakba, néptelen uccák...*

Ma erre már époly kevésbé emlékszünk, a régi híres *Pesti Porra*, mint nem emlékszünk a *Pesti Sárra*. Mert a Pesti Sár nemcsak — Petőfi szavai szerint — „az ég könyvéből lett”. A pesti sár tulajdonképpen *pesti pocsolya* volt. Méltóztatnak-e tudni, hogy a XVIII. század első felében a jelenlegi Deák Ferenc tér még kedvelt vadászhely volt víziszalonkára. Idővel kiszáradt a helyet és kiszorították a vadászokat a Széna (Kálvin) tér felé. Innen kezdve a vizes terület összefüggött a híres *Molnár-tóval*, ott a jelenlegi Elevátor tájékán. Még a

hetvenes években nagyszerű hely volt vízisportra a Molnár-tó, amelynek hosszabb életpendant-ja ott van a budai oldalon, a *Lágymanyósi tóban*.

Hatalmas tó volt valamikor a városigeti tó és több vizesárok övezte Pest városát is, amelyek belsejében hol itt, hol ott bukkant fel egy kis pocsolya, *mocsárléggel fertőzve meg a várost*. Por, sár, pocsolya volt oka a régi Pest nagy gyermekhalandóságának. Ha a régi anyakönyveket lapozgatjuk, el kell bámulnunk azon, hogy egy normális polgárcsalád hathét gyermekéből mint pusztult el öt-hat!

A nagy gyermekhalandóságot pótolta az idegenek ideözönlése. Az idegenek jöttek a nagy-sikerű vásárokért s a vásárok nagy sikereket értek el az ideözönlött idegenek révén. Idegenek alatt azonban ne külföldieket értsünk. Ezek is jöttek ugyan bőségesen, mert konjunktúra volt Pestre jönni, de leginkább a *vidék édesgetődött ide. E gyors fejlődés ismét nem vált a kettős város javára*.

A vásárosok hasznót jelentettek ugyan, de *rengeteg szemetet is*. A szemét lassanként problémává nőtt. Az első megoldás az volt, hogy a lóval-kocsival jövő vásárosokat a város felett a Duna mellé dirigálták: *szemeteljenek a Duna mellé, az majd csak elmossa valahogyan*. A Duna azonban nem mindig cselekszik kommandóra; szemétvállalkozónak nem vált be. Ekkor a XIX. század elején a *kertészekkel kötött a város szerződést* s az immár trágává felelt szemetet nekik ajánlta fel. Mikor azonban a kertészek a szeméttürelmelés következtében nem hordták el mindent, a város elhatározta, hogy maga fogja felhasználni az *árvízveszedelm*

elleni gátépítésre és általában az *alacsonyabb városrészek feltöltésére*. Ez ellen azonban már tiltakozott az olyan kiváló modern orvos, amilyen pl. az 1850-es években Tormay Károly, Pest város fizikusa volt.

A vásározást idővel nagymértékben kiszorította az állandó kereskedelem. A városok szeméttel már nem kellett sokat törődni, viszont *annál nagyobb probléma volt a házi szemét*. Az első házi szemétfuvarozó-vállalkozó Emmerling János, a híres *redut-bérlő és báltrendező volt*. Ő alapította a leghíresebb szállodákat is, szóval megvolt minden kvalifikációja ahhoz, hogy a szeméthez is értsen. 1840 óta ő hordatta ki a városból a szemetet, amelyet azonban szeretett volna simán a kocsijára kapni. E miatt *rengeteg veszekedés volt a gögős pesti házi urakkal*. Az egyik úr akart maradni a maga szemétdombján, a másik azt mondta, hogy ő majd maga elhordja valahova a szemetjét a lovaival. A *Der Spiegel* című budai divatlap el is keseredett azon, hogy Emmerling embereit húsz ház közül tizenhatból elküldik s a maga részéről *fedővel ellátott szeméttáda rendszerét ajánlta*.

Általában a város gyors fejlődésével nem tartott lépést a köztisztaság fejlődése. Nem volt megoldva pl. a *házi illemhelyek kérdése s csak féltig-meddag a csatornázásé*. Jankovich Antal dr., József nádor háziorvosa meglehetősen szo-

morú képet rajzol minderről 1838-ban. Elmondja, hogy a legtöbb házban igen tökéletlenek az emésztőgödrök, amelyeket vagy egyáltalán nem tisztogatnak vagy pedig, ha — különösen szélcsend idején — kiürítenek, az egész környék levegőjét megfertőzik. De nem megfelelőek a budai fedetlen kanálisok sem, amelyek

tartalmukat *csak megfelelő Dunavízállás mellett tudják a Dunába juttatni.*

Hej, mennyi mindent bíztak erre a rakoncátlan Dunára, pedig ez, ha alacsony volt a víz, fel nem vette a kanális tartalmát, ha pedig a normálisnál magasabb volt, a csatornákon át öntötte el a várost. *Bizony messze voltunk a W. C. korától, amit legjobban Széchenyi restelt.* A legnagyobb magyarnak erre is volt gondja. Ha vendéget hívott, személyzetének pedáns uta-

sításokat adott, hogy a vendégszoba *hygiene szempontjából se szenvedjen kifogást s amikor 1844-ben Pesten építkezni akart, Hildnek, a híres építőművésznek maga szolgáltatott rajzokat, amelyek szerint az illemhelyek készüljenek.*

Sok kedves primitívség is volt a régi Pesten. Ilyenek voltak az *uccaseprők és uccaöntözők*, akik közt asszonyok is akadtak. Különböző időkben sok kedves zsánerkép készült róluk.

Mindent összefoglalva, válljuk be, a régi Budapest uccai *hygieneje nem volt valami magas színvonalon, de ez nem lakóinak, hanem fekvésének és történelmének a hibája. Annál nagyobb dicséret illeti meg a magunk korát, amely Budapestről a világ egyik legegészségesebb városát varázsolta elő.*

Siklóssy László.